

Juryrapport M.J. Brusseprijs 2013

De Brusseprijs 2013 is de prijs voor het beste journalistieke boek dat in 2012 is gepubliceerd. Het Fonds Bijzondere Journalistieke Projecten is de motor achter de prijs, genoemd naar Marie Joseph Brusse, gestorven in 1941, journalist en schrijver, een vernieuwer van de Nederlandse journalistiek.

De jury bestaat uit:

- Margo Smit, directeur van de Nederlands-Vlaamse Vereniging van Onderzoeksjournalisten VVOJ en o.a. als praktijkdocent Tv-journalistiek verbonden aan de Master Journalistiek van de Rijksuniversiteit Groningen.
- Bas Soetenhorst, journalist van het Parool. Hij heeft vorig jaar de Brusseprijs gewonnen met Het wonder van de Noord/Zuid-lijn, het drama van de Amsterdamse metro; een dubbel bekroond boek, hij kreeg er ook De Loep 2011 voor, een prijs voor het beste werk in de Nederlandse en Vlaamse onderzoeksjournalistiek.
- Maartje van Weegen, heeft 40 jaar radio- en televisieprogramma's gemaakt: Journaal, NOVA, Capitoel, later Buitenhof, rampen, verkiezingen en sinds 1 september 2012 'met pensioen'.

Er zijn 129 boeken bekeken, gelezen, bediscussieerd. Het aanbod is in 2012 iets gezakt. In 2010 waren er 150 boeken, in 2011 140 en nu 129. Dat heeft waarschijnlijk te maken te maken met de crisis. In de boekenwereld fuseren uitgevers, wordt personeel ontslagen en worden minder titels uitgebracht.

De jury is over het aanbod enerzijds enthousiast geweest, maar ook teleurgesteld als het gaat om boeken en boekjes van en over bijna niks. Babelboekjes horen volgens de jury niet bij de Brusseprijs. Er is wel een aantal jonge auteurs, dat in potentie veelbelovend is. Vrij veel correspondenten of oud-correspondenten hebben een boek geschreven. Daar is de LIRA correspondentenprijs voor. De jury heeft deze boeken toch gelezen. De sterkste boeken zijn genomineerd. Maar er zitten ook zwakke inzendingen bij, die niet of nauwelijks het incidentele of anekdotische ontstijgen.

Er zijn goede boeken niet genomineerd. Het betreft dan niet echt journalistieke boeken, of juist zo intern-journalistiek, dat het eigenlijk alleen voor journalisten met specifieke vakkennis interessant is.

Bij de inzendingen zitten ook dissertaties, waarvan er een is genomineerd. De keuze voor de jury is in dit geval lastig. In deze categorie worden veel bronnen gebruikt en er is jaren aan gewerkt. Het niet nomineren zegt dan ook niets over de wetenschappelijke kwaliteit van het boek, maar wel dat het boeken zijn die alleen voor de fijnproevers of geïnteresseerden in dat ene heel speciale onderwerp boeiend zijn. Dus niet voor een groter publiek, dat een toegankelijk journalistiek boek ook zou moeten willen bereiken.

De genomineerde boeken in alfabetische volgorde.

Ingrid van der Chijs – Luchtmeisjes

Non-fictie, uiteraard, dat leest als een roman. Het gaat over de twee eerste stewardessen van de KLM, die door hun werk bekende Nederlanders worden. Het boek begint luchtig. Ze willen passagiers wat te eten en drinken geven tijdens de vlucht en nemen dat mee in een rieten mandje. Thermoskannen met koffie en boterhammen, die ze eerst zelf op het vliegveld smeren. Maar dan wordt het oorlog en gaat het over collaboratie en verzet. Een ongelooflijk gegeven, de Nederlandse luchtvaart in de eerste jaren, met vliegtuigongelukken. Op de voorpagina van kranten wordt geschreven dat de bemanning heelhuids terugkomt van een verre reis. Het gaat ook om keuzes maken in oorlogstijd. Dit is een boek dat je in een ruk uitleest. Het is het debuut van Ingrid van der Chijs, historica en journaliste en nu eindredacteur bij RTL nieuws.

Geert Mak – Reizen zonder John

Een prachtig geschreven boek en tegelijk eigenlijk een leerboek voor veel van de auteurs waar de jury boeken van heeft gelezen. Je zou naar aanleiding van dit boek - en ook van alle eerdere werken van Geert Mak - bijna een cursus voor journalisten opzetten: vertellen met Geert. Of zoals de achterflap zegt: de geschiedenisleraar die we allemaal gehad hadden willen hebben. Geert Mak doet de reis uit 1962 van John Steinbeck door Amerika over en praat ondertussen de lezer bij over de veranderingen die het land sindsdien heeft ondergaan. Hij observeert, registreert, luistert uitstekend en heeft aan John Steinbeck als basis geweldig materiaal om op door te gaan. En dat doet hij weergaloos.

Tom-Jan Meeus – De grote Amerikashow

Meeus heeft in de Verenigde Staten gewoond en gewerkt. Er is op dit moment een overdaad aan Amerika-boeken, maar bij Meeus heb je werkelijk het idee, dat je nu beter weet dan ooit, wat Amerika precies fascinerend maakt. Ook volgers van Amerika zullen van de ene verbazing in de andere vallen. Analytisch sterk, met fraaie, vaak verbazingwekkende voorbeelden uit zijn correspondentenjaren voor de NRC. Het boek is geschreven met gebruik van interviews, reportages, portretten, en daaronder bronnenonderzoek en bovenop duiding. Echt journalistiek handwerk. In Nederland wordt bij de verkiezingen vaak gekeken naar hoe 'ze' het in de Verenigde Staten doen. Bij een volgende stembusgang is dit boek een aanrader en een waarschuwing, vooral als het gaat om de polarisatie in het politieke debat.

Wilfred Scholten - Mooie Barend, biografie van B.W. Biesheuvel.

Deze dissertatie verschijnt in mei 2012. Mooie Barend gaat over Barend Biesheuvel, van 1956 tot 1973, kamerlid, fractievoorzitter van de ARP, de Anti Revolutionaire Partij, minister en premier. Het is een onthullende politieke biografie van een mislukt premier. De kabinetscrisis in de zomer van 1972 wordt wel de meest onbegrijpelijke van ons land genoemd en wordt heel minutieus beschreven. Mooie Barend is een prachtig tijdsbeeld

van de jaren zestig en begin jaren zeventig van de vorige eeuw. Aan de orde komen de Irene-kwestie, het huwelijk van prinses Beatrix met een Duitser, Pieter van Vollenhoven die wel of geen prins mag worden, de Drie van Breda, de interne verwickelingen bij de ARP en ook de andere christelijke partijen. Ook wordt de oprichting van het CDA behandeld. Een boek met 800 pagina's waarvoor de auteur veel bronnen heeft geraadpleegd en het persoonlijk archief van Biesheuvel. Hij heeft veel mensen geïnterviewd. Alle elementen leveren een buitengewoon boeiend boek op.

Fred de Vries – Afrikaners, een volk op drift.

Zijn nominatie haalde de Times Live in Zuid-Afrika. Afrikaners op drift is een erg origineel onderwerp. Fred de Vries combineert zijn eigen leven als journalist in Afrika (met veel persoonlijke gebeurtenissen zoals het kopen van een huis en een inbraak) heel vanzelfsprekend met de geschiedenis van het land en de actualiteit. Aan de hand van musea, zangers, (oud) politici en zijn privébeslommeringen dringt hij door tot in het hart van een bevolkingsgroep die worstelt met zijn positie in het nieuwe Zuid-Afrika. Een kant van Afrika, die niet vaak belicht wordt. Het boek is mooi geschreven en leest fijn. De prachtige beschrijvingen van de twee musea bij Bloedrivier zijn bijna literair. Dit boek overstijgt het niveau van de stroom correspondentenboek met gemak.

Een boek dat de jury niet mocht nomineren omdat het niet aan de criteria voldoet, krijgt in ieder geval een vermelding. Het is een fotoboek en dat is in de reglementen toegestaan, maar dan alleen als er een oorspronkelijke Nederlandse tekst bij is en die is er in dit geval niet. De uitgever is het wel van plan geweest, maar het is er uiteindelijk niet van gekomen. Het prachtige boek Narco Estado met foto's van Teun Voeten gaat over drugsgeweld in Mexico. Een aanrader volgens de jury.

Mooie Barend, de biografie van B.W. Biesheuvel, geschreven door Wilfred Scholten is de winnaar van de Brusseprijs 2013. Een boeiend boek van begin tot eind. Pagina, na pagina. Het is niet heel persoonlijk, maar dat wordt niet gemist. De auteur komt heel dichtbij, zit het onderwerp zo dicht op de huid, als je met onderzoek en journalistiek handwerk maar kunt komen. Dichterbij kan niet, naar het idee van de jury. Op basis van veel verschillende bronnen wordt een echt verhaal verteld. Een boek dat alles is: journalistiek, breed en toegankelijk. De jury denkt dat dit boek lezers zal meezuigen. Het boek gaat over een onderwerp dat niet vooraan in je hoofd en hart zit, maar het zal toch aan de lezer gaan plakken en dat is juist de kracht van dit boek. Het is bijzonder, het is indrukwekkend, het is onthullend.

De jury,

Maartje van Weegen (voorzitter), Margo Smit en Bas Soetenhorst